

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग टङ्गाल, काठमाडौं

मिति: २०८१।११।०४ गते।

प्रेस विज्ञप्ति

विषय: प्रतिवादी बलभद्र प्रसाद दाससमेत रहेको भ्रष्टाचार मुद्दामा विशेष अदालतबाट भएको फैसलाउपर आयोगलाई चित्त नबुझी सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन गरिएको।

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट

प्रतिवादी बलभद्र प्रसाद दासलाई साबिक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १५ र सो कसुरलाई निरन्तरता दिएको प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा २० को उपदफा (१) बमोजिमको कसुरमा बिगो रु.७,७१,९२,८६०।२४ कायम गरी साबिक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १५ ले निर्देश गरे बमोजिम सोही ऐनको दफा ३ तथा दफा २९ को उपदफा (२) को प्रतिवन्धात्मक वाक्यांश एवं प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा २० को उपदफा (२) बमोजिम सजाय हुनका साथै साबिक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १६ ग., दफा २९ को उपदफा (१) तथा प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा २० को उपदफा (२), दफा ४७ तथा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग ऐन, २०४८ को दफा २९ख. बमोजिम गैरकानूनी रूपमा आर्जन गरेको सम्पत्तिको बिगो तथा सोबाट बढे बढाएको रकम समेत निज बलभद्र प्रसाद दास र निजकी एकासगोलकी श्रीमती पुनम दासको नाममा रहेको चल अचल सम्पत्तिबाट जफत हुन र यसरी जफत गर्दा नपुग हुने बिगो रु.३,०४,४३,६४४।७८ आरोपीको नाममा रहेको जग्गा जमिनबाट असुल उपर गरी जफत गर्न,

मागदाबी लिई विशेष अदालत, काठमाडौंमा आरोपपत्र दायर गरिएकोमा विशेष अदालतले निम्न आधारमा मिति २०८०।११।०६ को फैसलाबाट सफाई दिएको:-

- प्रतिवादी डा. बलभद्र प्रसाद दास करिब २६ वर्षसम्म सार्वजनिक पद धारण गरेको देखिन्छ। प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीको नगद प्रवाह (Cash flow) को आधारमा विभिन्न समयको परीक्षण अवधि (Check Period) कायम गरी अभियोग पेस भएको देखिन्छ। सामान्यतया सालक्रम नगद प्रवाह (Cash flow) को मापन व्ययसँग आयको तुलना गरी सम्पत्ति विश्लेषण गरी अभियोजन गरेको पाइन्छ। नेपाल जस्तो मुलुकमा कुनै पनि राष्ट्र सेवकले आफूसँग रहेको मौज्जात धनात्मक रहेको अवस्थामा मात्र सदैव घर घडेरी वा जग्गा खरिद गर्दछ भन्ने अनुमान गर्नु मनासिब हुँदैन। कुनै पनि व्यक्तिले आफूसँग रहेको मौज्जात ऋणात्मक भएको अवस्थामा समेत इष्टमित्र, नातागोतसँग सरसापट लिइ घर घडेरी वा जग्गा खरिद गर्न सक्दछ। यो नेपाली समाजको यथार्थ पनि हो। स्पष्ट कानूनको अभावमा नगद प्रवाह (Cash flow) को आधारमा मात्र आय व्ययको गणना गरी निष्कर्षमा पुग्नु न्यायोचित हुने देखिएन। समग्र जाँच अवधिको आय व्ययको विश्लेषण गरी टुङ्गोमा पुग्नु नै श्रेष्कर हुने देखियो।

विशेष अदालतको उपरोक्त फैसलाउपर आयोगलाई चित्त नबुझी देहायबमोजिमका आधार लिई सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा मिति २०८१।११।०४ मा पुनरावेदन गरिएको छ:-

देहाय:

- क) प्रतिवादीको आय व्यय प्रवाह विवरण तयार गर्ने क्रममा प्रतिवादीको आय भएको रकम भन्दा व्यय भएको रकम जहाँबाट बढी हुन आउछ र प्रतिवादीले उक्त रकमको स्रोत समेत पुष्टि गर्न नसकेको अवस्थामा तँहा सम्म एक जाँच अवधि कायम हुन गएको। आय भएको रकम भन्दा व्यय भएको रकम बढी भएको अवस्थामा वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी युवराज शर्मा भएको भ्रष्टाचार मुद्दामा "गैर कानूनी आर्जन गरेको भनी

पर्ने भ्रष्टाचारका मुद्दाहरूमा जाँच अवधिमा प्रतिवादीले आर्जन गरेको सम्पत्ति र गरेका खर्चहरूको सो अविधमा निजलाई कानूनी रूपमा प्राप्त भएका आयहरूबाट श्रोत पुष्टि गर्न सक्नु पर्ने। आधारभूत सम्पत्तिको स्रोत पुष्टि गर्न नसकेको अवस्थामा त्यसबाट बढेबढाएको सम्पत्ति समेत स्वतः गैरकानूनी हुने भई दफा ४७ बमोजिम जफत हुने स्थिति रहने। बढेबढाएको सम्पत्तिलाई आयको मान्यता दिँदा परिणामतः त्यसले आधारभूत सम्पत्तिकै स्रोत पुष्टि हुनजाने अवस्था सिर्जना हुन आउँछ, जुन कानूनसम्मत हुन नसक्ने” (ने.का.प.२०६९, अंक ५, निर्णय नं. ८८८६) भनि सिद्धान्त प्रतिपादन भएको। समग्र जाँच अवधिको आधारमा सम्पत्तिको विश्लेषण गरी न्याय निरूपण गर्दा प्रस्तुत सिद्धान्तमा उल्लेख भए जस्तै बढेबढाएको सम्पत्तिलाई आयको मान्यता दिँदा परिणामतः त्यसले आधारभूत सम्पत्तिकै स्रोत पुष्टि हुनजाने अवस्था सिर्जना हुन आउँछ, जुन कानूनसम्मत हुन नसक्ने हुँदा उक्त आधार त्रुटीपूर्ण रहनुका साथै प्रस्तुत फैसला समेत बदरभागी रहेको।

प्रतिवादीको व्यय तर्फः-

घर, फ्ल्याट एवं जग्गा खरिद

- ख) जिल्ला काठमाडौं, नगर-२, कि.नं.११२ क्षे.फ.०-२-३-० र कि.नं.११३ क्षे.फ.०-५-०-१ को घर जग्गा रु.१,३०,००,०००।- मा खरिद गरेको लिखतबाट देखिएकोमा उक्त खरिद मूल्य शंकास्पद देखिन आई वास्तविक खरिद मूल्य तर्फ अनुसन्धान गर्दा सोही घर जग्गा सनराईज बैंकमा धितो राख्ने प्रयोजनको लागि गरिएको भ्यालुएसेन रिपोर्टमा समेत सो घर जग्गाको मूल्य रु.१,९७,००,०००।- उल्लेख भएको र भ्यालुएटरले सोधपुछको क्रममा समेत उक्त घर जग्गाको न्यूनतम मूल्याङ्कन रु.१,९७,००,०००।- उल्लेख गरेको देखिएको, साथै उक्त जग्गा बिक्रेताले पुनम दासलाई बिक्री गरेको क्षे.फ.०-१५-३-१ (२५३ दाम) जग्गा र घर समेत एकमुष्ट रु.२,६०,००,०००।- मा बिक्री गरेको हुँ भनी सोधपुछ कागजमा उल्लेख गरेको र उल्लेखित घर जग्गा निजले नै रु.२,५८,००,०००।- मा खरिद गरेको भनी उल्लेख गर्नुका साथै उल्लेखित रकम निजले नविल बैंकको चेकबाट जग्गा बिक्रेतालाई भुक्तानी दिएको देखिएकोले सो जग्गा बिक्रीका सम्बन्धमा समेत निजले उल्लेख गरेको व्यहोरा सत्य देखिन आई लिखत मूल्य रु.१,३०,००,०००।- मा खरिद गरेको नभई १२५ दाम जग्गाको रु.१,२८,४५,८४९।८० र घरको रु.२४,००,०००।- लिखतमा उल्लेख भए अनुसारसमेत गरी जम्मा रु.१,५२,४५,८४९।८० मा खरिद गरेको देखिएको। उक्त घर जग्गा बिक्री गर्दा रु.६,६३,६२५।- पुँजीगत लाभकर तिरेको मालपोत कार्यालयबाट प्राप्त कागजातबाट देखिएको हुँदा सो रकमलाई पुँजीगत लाभकर भुक्तानी शीर्षकमा राखिएको देखिएको। भ्यालुएटरले अदालत समक्ष गरेको बकपत्रको स.ज.मा अनुसन्धानमा गरेको कागज तथा उक्त कागजको व्यहोरालाई स्वीकार गरेको देखिएकोले उक्त प्रमाणलाई प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १० र १८ बमोजिम प्रमाण योग्य देखिएको।
- ग) जिल्ला काठमाडौं, का.म.पा.-४ग, कि.नं.६३६ क्षे.फ.४५३.८० व.मि. को घरसहितको जग्गा रु.४,००,००,०००।- मा खरिद गरेको लिखतबाट देखिएकोमा उक्त खरिद मूल्य शंकास्पद देखिन आई वास्तविक खरिद मूल्य तर्फ अनुसन्धान गर्दा जग्गाको कारोवारमा संलग्न (जग्गा दलाल) ले सोधपुछको क्रममा उक्त जग्गा रु.६,२५,००,०००।- खरिद बिक्री भएको हो भनी खुलाएको देखिएको। उक्त घर जग्गा खरिद गरेको मितिमा जिल्ला काठमाडौं, नगर-२, कि.नं.११२ क्षे.फ.०-२-३-० र कि.नं.११३ क्षे.फ.०-५-०-१ घर जग्गा रु.४,००,००,०००।- पुनम दासले बिक्री गरेको देखिएकोमा सोही रकमबाट लिखतमा उल्लेखित रु.४,००,००,०००।- भुक्तानी गर्न पुग्ने अवस्था हुँदाहुँदै सनराईज बैंकबाट समेत रु.१,९९,००,०००।- ऋण लिएको देखिँदा उक्त लिखत मूल्य रु.४,००,००,०००।- शंकास्पद देखिन आई सो भन्दा बढी रकममा खरिद गरेको पुष्टि हुन आएको। उक्त जग्गा धितो राख्ने प्रयोजनको लागि सनराईज बैंकबाट गरिएको भ्यालुएसेन रिपोर्टमा समेत सो घर बाहेक जग्गाको मूल्य मात्र रु.६,२८,००,०००।- उल्लेख भएको र भ्यालुएटरले सोधपुछको क्रममा समेत उक्त घर बाहेक जग्गाको न्यूनतम मूल्याङ्कन रु.६,२८,००,०००।- उल्लेख गरेको देखिएको। भ्यालुएटरले अदालत समक्ष गरेको

वकपत्रको स.ज.मा अनुसन्धानमा गरेको कागज तथा उक्त कागजको व्यहोरालाई स्वीकार गरेको देखिएकोले उक्त प्रमाणलाई प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १० र १८ बमोजिम प्रमाण योग्य देखिएको।

घ) जिल्ला ललितपुर, नगर-५, कि.नं.६०९ क्षेत्र.०-३-०-२ जग्गा रजिष्ट्रेसन लिखतमा रु.६,६६,०००।- खरिद गरेको देखिएकोमा उक्त खरिद मूल्य शंकास्पद देखिन आई वास्तविक खरिद मूल्य तर्फ अनुसन्धान गर्दा जग्गा बिक्रेताले सोधपुछको क्रममा उक्त जग्गा रु.१२,३५,०००।- बिक्री गरेको भनी खुलाएको हुँदा सो जग्गा रु.१२,३५,०००।- मा खरिद गरेको तथ्य प्रमाणबाट देखिन्छ। बिक्रेताले अदालत समक्ष गरेको वकपत्रको स.ज. मा अनुसन्धानमा गरेको कागज तथा उक्त कागजको व्यहोरालाई स्वीकार गरेको देखिएकोले उक्त प्रमाणलाई प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १० र १८ बमोजिम प्रमाण योग्य देखिएको।

ङ) जिल्ला ललितपुर, नगर-५, कि.नं.६२३ क्षेत्र.०-०-०-३ जग्गा जग्गा रजिष्ट्रेसन लिखतमा रु.१,१८,५००।- खरिद गरेको देखिएकोमा उक्त खरिद मूल्य शंकास्पद देखिन आई वास्तविक खरिद मूल्य तर्फ अनुसन्धान गर्दा जग्गा बिक्रेतासंगको सोधपुछको क्रममा उक्त जग्गा रु.२,३७,०००।- बिक्री गरेको भनी खुलाएको हुँदा सो जग्गा रु.२,३७,०००।- खरिद गरेको तथ्य प्रमाणबाट देखिएको। बिक्रेताले अदालत समक्ष गरेको वकपत्रको स.ज.मा अनुसन्धानमा गरेको कागज तथा उक्त कागजको व्यहोरालाई स्वीकार गरेको देखिएकोले उक्त प्रमाणलाई प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १० र १८ बमोजिम प्रमाण योग्य देखिएको।

च) गैरकानूनी सम्पत्ति आर्जनको मुद्दामा पनि प्रमाणहरूको प्रचुरताको सिद्धान्त प्रतिस्थापित हुन गई घटना विशेषमा आधारित भ्रष्टाचार मुद्दामा जस्तै अकुत सम्पत्तिको कसुरमा पनि आरोप शंकारहित तवरबाट प्रमाणित हुनुपर्ने (Beyond reasonable doubt) सिद्धान्त नै हावी हुनुपर्ने।" (ने.का.प.२०७५, अंक १, निर्णय नं. ९९३२) भनी नजिर प्रतिपादन भई सकेको अवस्थामासमेत उक्त नजिरको प्रतिकुल हुने गरी सर्वोच्च अदालतको मुद्दा विशेषमा भएको फैसलालाई आधार लिई मालपोत कार्यालयमा भएको राजिनामा रजिष्ट्रेशनको लिखत अनुसार उक्त जग्गासमेतको खरिद मूल्य रु.६,२६,३८,२००।०० कायम भई सो रकम प्रतिवादीको व्ययमा गणना गर्नु पर्ने देखियो भनी प्राप्त प्रमाणहरूको उचित मुल्याङ्कन नै नगरी प्रतिवादीहरूलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण भई बदर भागी रहेको।

बैंक मौज्जात

छ) आरोपपत्रमा बिभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थामा रहेको खातामा जम्मा बैंक मौज्जात रु.४१,३१,१३४।४८ रहेको भनी विस्तृत विश्लेषण गरिएको। उक्त विश्लेषण बैंकहरूबाट प्राप्त बैंक स्टेटमेण्टसमेतको आधारमा तयार भएकोलाई अन्यथा भन्न मिल्ने अवस्था देखिदैन, उक्त प्रमाणलाई प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १४ बमोजिम प्रमाणमा लिन हुने देखिएको। यसै सन्दर्भमा त्यस्तै पुष्परत्न भन्ने आश्विनकुमार स्थापित विरुद्ध नेपाल सरकार भएको मुद्दामा "घटनाको कारणका रूपमा प्रस्तुत गरिएको तथ्य अन्य स्वतन्त्र प्रमाणहरूबाट पनि प्रमाणित भएबाट सो वयान स्वेच्छा प्रतिकूलको भनी अदालत समक्ष दावी लिँदैमा त्यस्तो वयानको प्रामाणिक मूल्यमा प्रश्न उठाउन नमिल्ने।" (ने.का.प.२०६६, नि.न.८०६९, भाग ५१, अंक २, जेष्ठ, पूर्ण इजलास)भनी सर्वोच्च अदालतबाट नजिर प्रतिपादन भईसकेको अवस्थामा केवल प्रतिवादीहरूले सजायबाट बचन कसुरमा इन्कारी वयान गरेको आधारमा व्यय घटाई गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण भई बदरभागी रहेको।

ऋण भुक्तानी

ज) प्रतिवादीले मिति २०६७/०८/१९ मा सनराईज बैंकबाट रु.१,००,००,०००।- ऋण लिएको देखिएको। जाँच अवधीभर उक्त ऋणको साँवा र व्याज गरी कुल रु.१,०७,४०,८७९।३३ भुक्तान गरी रु.४५,८८,४८४।८४ भुक्तान गर्न बाँकी रहेको भन्ने प्रतिवादीको वयान तथा बहस जिकिरमा उल्लेख भएको देखिएको। उक्त जिकिरलाई पुष्टि हुने गरी मिति २०७७/०६/१५ को सनराईज बैंकको पत्रबाट देखिएको। अतः यस शिर्षकमा प्रतिवादीको जम्मा व्यय रु.३,३८,९३,२४६।३३ नभई रु.२,३१,५२,३६६।९७ गणना गर्नु पर्ने देखियो भनी व्यय कायम गरेको देखिएको। सो सम्बन्धमा उक्त

सनराईज बैकबाट लिएको रु.१,००,००,०००।- रकमको भुक्तानी आर्थिक वर्ष अनुसार जाँच अवधीमा तिरेको रकमको विस्तृत विश्लेषण गरेको। उक्त ऋण भुक्तानी शिर्षक अन्तर्गत रु.२,२६,६७,९१२।५० रकम सनराईज बैकबाट लिएको ऋण रकम रु.१,००,००,०००।- वापत तिरेको भन्नेमा विवाद गर्नु पर्ने अवस्था नदेखिएको। आ.व २०७४/०७५ सम्म ६ वर्ष सम्ममा भुक्तानी गरेको रकम हो भन्नेमा विवाद गर्नुपर्ने अवस्था नरहेको। तसर्थ ६ वर्ष सम्म रु.१,००,००,०००।- ऋण लिई ६ वर्ष प्रयोग प्रचलन गर्दा जम्मा रु.१,०७,४०,८७९।३३ मात्र भुक्तानी गरी रु.४५,८८,४८४।८४ बाँकी भुक्तानी रहेको भन्ने जिकिर अनुमान योग्य सम्म नभएको अवस्थामा समेत सोही तथ्यलाई स्वीकार गरी व्यय घटाउने गरी अदालतबाट भएको फैसला प्रथम दृष्टिमा नै त्रुटिपूर्ण भई बदर भागी रहेको। यसै सन्दर्भमा वादी नेपाल सरकार विरुद्ध भरत प्रसाद नेपाल समेत भएको मुद्दामा "बिगोमा कायम गरेको मिलेन भनेर जिकिर लिएर मात्र हुँदैन । स्पष्ट आधार र कारण देखाएर अदालतलाई विस्वस्त पार्नु पर्ने हुन्छ । यो दायित्व पुनरावेदक प्रतिवादीको नै हो" (ने.का.प. २०७२ अंक ११, नि.नं. ९४९२) भन्ने सिद्धान्त प्रतिपादन भएको अवस्थामा उक्त नजिरसमेतको प्रतिकूल हुने गरी केवल प्रतिवादीको ईन्कारी वयानलाई मात्र आधारलिई व्यय घटाई प्रतिवादीलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण रहेको हुँदा बदरभागी रहेको।

अतः माथि विवेचित आधार प्रमाणहरूबाट प्रतिवादीको वास्तविक व्यय रु.११,४४,२९,१५०।८८ कायम हुने गरी भएको फैसला त्रुटि पूर्ण भई बदर भागी रहेको।

प्रतिवादीको आय तर्फ

घर, फ्ल्याट, जग्गा बिक्री:

- झ) नेपाल सरकार विरुद्ध खुम बहादुर खड्का समेत भएको गैरकानूनी रूपमा सम्पत्ति आर्जन गरी भ्रष्टाचार गरेको मुद्दामा "जाँच अवधिमा खरीद गरिएका जग्गा बिक्रीबाट प्राप्त रकमलाई आयको रूपमा जिकीर लिइन्छ र मान्यता पनि दिइन्छ भने त्यस्तो जग्गा खरीदको स्रोत पनि पुष्टि गर्नुपर्ने" (ने.का.प. २०६९, नि.नं. ८८३२) भनी सर्वोच्च अदालतबाट नजिर प्रतिपादन गरेको। आरोपपत्रको पाना नं.४२ मा रहेको तालिकाको सि.न.१४ को व्यय खण्डमा मिति २०६७/८/१५ मा प्रतिवादी पुनम दासको नाममा जिल्ला काठमाडौं, नगर-२, कि.नं.११२ क्षे.फ.०-२-३-० र कि.नं.११३ क्षे.फ.०-५-०-१ (१२५ दाम) घरसमेतको जग्गा खरीद गर्दाको रु.१,५२,४५,८४९।८० रकम मध्ये ५.५९% व्ययको मात्र स्रोत पुगेको देखिएको, आरोपपत्रको पाना नं.४६ मा सोही सम्पत्तिको घर बहाल आय प्रतिवादीले रु.१,८०,०००।- माग गरेतापनी वैध आय ५.५९% को आधारमा रु.१०,०६२।- मात्र घर वाहल आयमा गणना गरेकोलाई अदालतले स्वीकार गरेको देखिएको। पुनम दासले जिल्ला काठमाडौं, का.म.पा.-२, कि.नं.११२ क्षे.फ.०-२-३-० कि.नं.११३ क्षे.फ.०-५-०-१ घरसहितको जग्गा रु.४,००,००,०००।-रकममा बिक्री गरेको भनी प्रतिवादीले जिकिर लिएता पनि उक्त जग्गा खरीद गर्दा स्रोत पुगेको ५.५९% आधारमा रु.२२,३६,०००।- मात्र आयमा गणना गरेको। त्यस्तै फ्ल्याट खरीद गरेकोमा १००% स्रोत पुगेको देखिएकोले बिक्री रकम रु.२०,००,०००।- लाई नै आयमा गणना नै गरेको। साथै, १००% वैध स्रोत देखिएको जग्गा बिक्री वापत प्राप्त रकम रु.३७,००,०००।- लाई नै आयमा गणना गरेको अवस्था देखिएको। तसर्थ, घर, फ्ल्याट, जग्गा बिक्री जम्मा आय रु.४,५७,००,०००।- देखितापनी माथि विवेचना गरे वमोजिमको उक्त कि.न.११२ र ११३ को जग्गा बिक्री वापत आय गणना गर्दा उक्त जग्गा खरीद गर्दा देखिएको वैध व्यय ५.५९% वमोजिम जग्गा बिक्री जम्मा रकम रु.४,००,००,०००।- को वैध आय रु.२२,३६,०००।- मात्र गणना गर्नु पर्नेमा विवाद गर्नु पर्ने अवस्था नदेखिएकोमा पनि विशेष अदालत काठमाडौंबाट फैसला हुदा श्रोत नपुगेको भनी बिक्री गरेको मुल्य भन्दा कम रकमलाई आयमा गणना गरेको सम्बन्धमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको नेपाल सरकार विरुद्ध खुम बहादुर खड्कासमेत भएको (ने.का.प. २०६९, नि.नं. ८८३२) मुद्दामा नजिरमा सिद्धान्त प्रतिपादन नै नभएको विषयलाई आधार लिई प्रतिवादीको घर, फ्ल्याट,

जग्गा बिक्रीबाट प्राप्त रु.४५७,००,०००।- आयमा गणना गर्नु पर्ने देखियो भनी प्रतिवादीको आय बढाएको देखिएको हुँदा प्रस्तुत फैसला सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित नजिरको प्रतिकूल भई बदर भागी रहेको।

विमा फिर्ता:

- ज) प्रतिवादीले अदालतमा प्रतिवाद गर्दा बीमा परिपक्व भएको भनी बीमा वापत रु.१५,९२,९२८।२५ भनी दाबी गरे तापनि दाबी गरेको उक्त रकमहरू सम्पत्ति विवरण फारममा उल्लेख गरेको नदेखिनुका साथै निजले अनुसन्धानको क्रममा गरेको बयानमा समेत नखुलाई पछि अदालतमा दाबी गरेको तथ्य तत्काल प्राप्त प्रमाणबाट नभई पछि बनाइएको प्रमाणबाट देखिएकोले उक्त दाबी गरेको आय निजको आयमा समावेश गर्नुपर्ने अवस्था देखिदैन। विमा वापतको आय गणना गर्न विमा वापतको प्रिमियमलाई व्ययमा गणना गर्नु पर्ने सो तर्फ अदालत मौन रही केवल प्रतिवादीको आय बढाउने र व्यय घटाउने गरी फैसला त्रुटि पूर्ण भई बदर भागी रहेको।

मुआब्जा वापत प्राप्त रकम:

- ट) प्रतिवादीले अदालतमा प्रतिवाद गर्दा मदन भण्डारी राजमार्गमा रहेको जग्गाको मुआब्जा पाएको भनी मुआब्जा वापत रु.२२,११,४९३/०० पाएको भनी दाबी गरे तापनि दाबी गरेको उक्त रकमहरू सम्पत्ति विवरण फारममा उल्लेख गरेको नदेखिनुका साथै निजले अनुसन्धानको क्रममा गरेको बयानमा समेत नखुलाई पछि अदालतमा दाबी गरेको तथ्य तत्काल प्राप्त प्रमाणबाट नभई पछि बनाइएको प्रमाण हो भन्नेमा विवाद गर्नु पर्ने अवस्था देखिदैन। यसै सन्दर्भमा (ने.का.प. २०७२ अंक ११, नि.नं. ९४९२) भन्ने सिद्धान्त प्रतिकूल हुने गरी भएको प्रस्तुत फैसला त्रुटिपूर्ण भई बदर भागी रहेको।

ब्याज आय:

- ठ) प्रतिवादीले आफ्ना बैङ्क खाताहरूमा रु.१९,०९,१३९/०२ ब्याज वापत रकम प्राप्त भएको भन्ने दाबी लिएकोमा विभिन्न बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाबाट ऋण लिनेले उक्त huge amount नै ब्याज वापत प्राप्त गरेको भनी लिएको दाबी पुष्टि हुने देखिँदैन। उक्त रकमको स्रोत नै अपुष्ट रहँदा ब्याज वापतको आयलाई वैधानिक आय कायम गर्न मिल्ने नदेखिएको। सो सम्बन्धमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट (ने.का.प.२०६९, अंक ५, निर्णय नं. ८८८६) भनी सिद्धान्त प्रतिपादन भएकोमा प्रतिवादीको जाँच अवधि समग्र आय र व्यय हेरेर मात्र कति सम्पत्तिमा स्रोत पुग्यो कति सम्पत्तिमा स्रोत पुगेको छैन भनी यकिन गर्नुपर्नेमा उक्त नजिरको प्रतिकूल हुने गरी बैध स्रोत एकिन नगरी बैकमा रहेको व्याजलाई आयमा गणना गर्ने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण भई बदर भागी रहेको।

विवेचित आधार प्रमाणहरूबाट प्रतिवादीको वास्तविक आय रु.११,९६,८२,४२०।०७ कायम हुने गरी भएको फैसला त्रुटि पूर्ण भई बदर भागी रहेको।

सहायक प्रवक्ता
देवी प्रसाद थपलिया